

Assessing the Impacts of the U.S.-China Trade War on Iran: Political, Economic, and Cultural Aspects

Reza Zabihi¹✉, Javad Golestani²

1. Corresponding author: Assistant Professor of International Relations, Iranian Studies Policy Group, Iranology Foundation, Tehran, Iran. E-mail: r.zabihi@iranology.ir
2. M.A., Department of International Relations, Allameh Tabataba'i University, Tehran, Iran. E-mail: javad.golestani70@gmail.com

Article Info

Article type:
Research Article

Article history:

Received: 05 May 2025

Received in revised form: 07 May 2025

Accepted: 21 May 2026

Published online: 22 May 2026

Keywords:

Trade War,
United States,
China,
Goeconomics,
Iran.

ABSTRACT

One of the most important geoeconomic developments is the US-China trade war; this competition has not been purely economic and has political, technological, and cultural aspects. This research aims to analyze the political, economic, and cultural aspects of this war and its effects on Iran, 2018 - 2025. The main question of this research is to investigate the consequences of the geoeconomic situation, foreign relations, and economic structure of Iran. This study is based on a combined theoretical framework including geoeconomic realism, asymmetric interdependence, and modern mercantilism. The findings indicate that Iran has benefited from the gap between U.S-China to expand its interaction with the East by taking measures such as a 25- year agreement with China and joining in Shanghai. Iran has also increased exports to China with an oil discount, but due to the sanctions, it couldn't take advantage of exchange opportunities in the supply chain and the American market, and in spite of concerns about technological dependence, digital cooperation with China has increased. In total, Iran's foreign policy, considering the balance between East and West, should focus on the national interest based on strategic independence, sectoral diversity of partners, and strengthening domestic technological capabilities.

Cite this article: Zabihi, R., & Golestani, J. (2026). Assessing the Impacts of the U.S.-China Trade War on Iran: Political, Economic, and Cultural Aspects. *International Political Economy Studies*, 9(1), 105-124. <http://doi.org/10.22126/ip.es.2026.12132.1746> (in Persian).

© The Author(s).

DOI: <http://doi.org/10.22126/ip.es.2026.12132.1746>

Publisher: Razi University

1. Introduction

The trade war between the United States of America and the People's Republic of China, which began in 2018 with the imposition of extensive trade tariffs, has gradually become one of the most significant geoeconomic trends in the international system over the past decade. This conflict has not been limited to tariff disputes; rather, it has expanded into areas such as foreign investment, advanced technologies, global supply chains, and even identity-based and cultural competition. The consequences of this trade war have affected not only the two main powers but also third countries, particularly developing states and those facing political–economic pressures, including Iran. Owing to its specific geopolitical position, an energy-dependent economic structure, and exposure to U.S. sanctions, Iran has been influenced by both the direct and indirect effects of this conflict. Within this context, the main question of the present study is what political, economic, and cultural–technological opportunities and threats the U.S.–China trade war has created for Iran, and how Iran can manage these developments in order to secure its national interests.

2. Theoretical Framework

To conduct a multidimensional analysis of the impacts of the U.S.–China trade war on Iran, this study adopts a composite theoretical framework. First, geoeconomic realism, which emphasizes the linkage between power and economics, explains how states employ economic instruments such as tariffs, sanctions, technology controls, and investment policies to advance geopolitical objectives. From this perspective, the U.S.–China trade war constitutes part of hegemonic competition within a transitioning global order. Second, the theory of asymmetric interdependence provides a basis for analyzing unequal economic relationships, demonstrating that in conditions of interdependence, the actor that incurs higher costs from severing ties occupies a weaker position. This approach is particularly important for analyzing Iran–China relations under sanctions. Third, neo-mercantilism highlights the active role of the state in supporting domestic industries, industrial policy, and controlling foreign trade, and is useful for understanding China's economic policies and the implications of Iran's cooperation with a state-centered power. The combination of these three approaches enables a comprehensive analysis of Iran's position within the geoeconomic competition of major powers.

3. Method

Methodologically, this study is qualitative and descriptive–analytical in nature. Data have been collected through library and documentary research, including academic studies, international reports from institutions such as the World Bank, the World Trade Organization, and the International Monetary Fund, official trade statistics, and relevant domestic and international research. Data analysis has been conducted using an inferential approach within the integrated theoretical framework. The temporal scope of the study covers the period from 2018 to 2025, encompassing developments before and after the onset of the trade war, the administrations of Trump and Biden, and the renewed escalation of tensions in 2025.

4. Discussion and Findings

The findings indicate that the U.S.–China trade war has generated multilayered impacts on Iran across three main dimensions. In the political dimension, Iran has sought to benefit from the strategic rift between Washington and Beijing by deepening its relations with China and other Asian powers. The signing of the 25-year Comprehensive Cooperation Agreement with China and Iran's permanent membership in the Shanghai Cooperation Organization exemplify this approach and have contributed to strengthening Iran's regional

and international standing. Nevertheless, excessive concentration on a single eastern pole entails the risk of increased political dependency and reduced diversification in Iran's foreign policy. In the economic dimension, although Iran's exports to China have increased in recent years, this growth has largely relied on energy exports and raw materials sold under mandatory discounts. Due to sanctions, political uncertainty, and institutional constraints, Iran has been unable to exploit opportunities arising from the relocation of global supply chains and the attraction of foreign direct investment in the same way as countries such as Vietnam, India, and Mexico. Conversely, Iran's dependence on imports of intermediate goods and industrial equipment from China has increased, which may weaken the country's economic bargaining power in the long term. In the cultural and technological dimension, the expansion of scientific and academic interactions and the use of Chinese technologies and platforms in Iran are evident. While this trend may facilitate Iran's short-term access to alternatives to Western technologies, in the long run, it raises concerns regarding technological dependency, cybersecurity, and the erosion of the country's digital, cultural, and technological autonomy.

5. Conclusion

The results of the study demonstrate that the U.S.–China trade war simultaneously presents Iran with multidimensional opportunities and threats. Iran has been able to take advantage of competition among major powers to strengthen relations with the East and reduce Western political pressures; however, due to structural and sanction-related constraints, its economic gains from this conflict have remained limited. Accordingly, the optimal strategy for Iran is neither unilateral reliance on the East nor a simple return to past patterns, but rather the adoption of a balanced policy that preserves strategic autonomy, diversifies economic partners, strengthens domestic technological capabilities, and actively participates in regional and global value chains. Only within such a framework can Iran define an active, flexible, and national interest-oriented position in the emerging economic order shaped by U.S.–China competition.

Ethical Considerations

Not applicable

Funding

Not applicable

Conflict of interest

The authors declare no conflict of interest

بررسی تأثیرات جنگ تجاری آمریکا و چین بر ایران: ابعاد سیاسی، اقتصادی و فرهنگی

رضا ذبیحی^۱ | جواد گلستانی^۲

۱. نویسنده مسئول، گروه مطالعات سیاسی ایران شناختی، بنیاد ایران شناسی، تهران، ایران. رایانامه: r.zabihi@iranology.ir

۲. دانش آموخته روابط بین الملل، دانشگاه علامه طباطبائی، تهران، ایران. رایانامه: Javad.golestani70@gmail.com

اطلاعات مقاله	چکیده
نوع مقاله: پژوهشی تاریخ دریافت: ۱۴۰۴/۲/۱۵ تاریخ بازنگری: ۱۴۰۴/۲/۱۷ تاریخ پذیرش: ۱۴۰۵/۲/۳۱ تاریخ انتشار: ۱۴۰۵/۳/۱ کلیدواژه‌ها: جنگ تجاری، آمریکا، چین، ژئواکونومیک، ایران.	یکی از مهم‌ترین تحولات ژئواکونومیک دهه اخیر، جنگ تجاری آمریکا-چین است که این رقابت تنها اقتصادی نبوده و ابعاد سیاسی، فناورانه و فرهنگی متعددی داشته است. هدف پژوهش، واکاوی ابعاد سیاسی، اقتصادی، فرهنگی جنگ مربوطه و بررسی تأثیرات آن بر ایران بین ۲۰۱۸-۲۰۲۵ است. پرسش اصلی پژوهش، به پیامدهای وارده بر موقعیت ژئواکونومیک، روابط خارجی و ساختار اقتصادی ایران می‌پردازد. این مطالعه با چارچوب نظری ترکیبی، شامل رئالیسم ژئواکونومیک، وابستگی متقابل نامتقارن، مرکانتیلیسم نوین، به روش توصیفی-تحلیلی انجام شده است. یافته‌ها نشان می‌دهند، در بعد سیاسی، ایران، با اقداماتی همچون امضای توافق نامه ۲۵ ساله با چین و عضویت در شانگهای، از شکاف میان آمریکا-چین برای گسترش تعامل با شرق بهره برده است. در بعد اقتصادی، ایران با تخفیف‌های نفتی به چین، صادرات خود را افزایش داده ولی به دلیل تحریم‌ها نتوانسته از فرصت‌های جابه‌جایی زنجیره تأمین و بازار آمریکا بهره گیرد. در بعد فناوری با وجود نگرانی از وابستگی فناورانه، همکاری‌های دیجیتال با چین افزایش یافته است. در مجموع، سیاست خارجی ایران با در نظر گرفتن توازن میان شرق-غرب، باید بر اساس منافع ملی مبتنی بر استقلال راهبردی، تنوع‌بخشی شرکا، تقویت توان فناورانه داخلی متمرکز باشد.

استناد: ذبیحی، رضا؛ گلستانی، جواد (۱۴۰۵). بررسی تأثیرات جنگ تجاری آمریکا و چین بر ایران: ابعاد سیاسی، اقتصادی و فرهنگی. *مطالعات اقتصاد سیاسی بین‌الملل*، ۱۹(۱)، ۱۰۵-۱۲۴. <http://doi.org/10.22126/ipes.2026.12132.1746>

ناشر: دانشگاه رازی

© نویسندگان
DOI: <http://doi.org/10.22126/ipes.2026.12132.1746>

مقدمه

در دهه‌های اخیر، مناسبات اقتصادی و سیاسی نظام بین‌الملل دست‌خوش دگرگونی‌های بنیادینی شده است که یکی از مهم‌ترین آن‌ها، منازعه تجاری میان ایالات متحده و چین به شمار می‌رود. این منازعه به‌طور رسمی از سال ۲۰۱۸ با اعمال تعرفه‌های سنگین از سوی واشنگتن بر واردات کالاهای چینی آغاز شد و به‌سرعت ابعاد گسترده‌تری یافت؛ به‌گونه‌ای که اقدامات متقابل دو کشور در مجموع حدود ۴۵۰ میلیارد دلار از جریان‌های تجاری جهانی را دربر گرفت و روند چند دهه‌ای کاهش موانع تجارت بین‌المللی را متوقف ساخت (Fajgelbaum et al, 2023: 1). نکته مهم می‌تواند این باشد که هر بحران اقتصادی می‌تواند فرصتی بالقوه‌ای برای بازآرایی ساختارهای جهانی فراهم آورد، در فاصله سال‌های ۲۰۱۷-۲۰۲۲، سهم چین از واردات ایالات متحده حدود ۶ درصد کاهش یافت و از ۲۲ درصد به ۱۶ درصد رسید. این جابه‌جایی موجب تغییر مسیر سرمایه‌گذاری مستقیم خارجی^۱ به‌سوی قطب‌های نوظهور تولیدی شد؛ به‌عنوان نمونه، منطقه آسه‌آن در سال ۲۰۱۸، سال آغاز جنگ تجاری شاهد دو برابر شدن جریان ورودی سالانه FDI خود تا رقم ۶۰٫۸ میلیارد دلار بود. کشورهایی نظیر ویتنام، مکزیک و هند نیز به مقاصد اصلی شرکت‌هایی تبدیل شدند که برای کاهش ریسک زنجیره‌های تأمین و دور زدن تعرفه‌های تنبیهی، به اجرای راهبردهایی چون «چین + ۲۱» یا «نزدیک‌سازی»^۳ روی آوردند (Barbaros, 2025).

رقابت ژئواکونومیک میان ایالات متحده و جمهوری خلق چین، به‌ویژه در قالب این جنگ تجاری، به یکی از روندهای تعیین‌کننده نظم اقتصادی و سیاست بین‌الملل در دهه اخیر بدل شده است. این منازعه از سطح تعرفه‌های گمرکی فراتر رفته و ابعاد کلان‌تری شامل سرمایه‌گذاری، ورود فناوری‌های پیشرفته، جابه‌جایی زنجیره‌های تأمین و نفوذ دیجیتال را نیز دربر گرفته است؛ به‌گونه‌ای که نه‌تنها مناسبات واشنگتن و پکن را بازتعریف کرده، بلکه پیامدهای ساختاری برای کشورهای ثالث، به‌ویژه کشورهای در حال توسعه و تحت فشار سیاسی-اقتصادی، ایجاد کرده است. در این میان، ایران به‌عنوان کشوری با موقعیت ژئوپلیتیکی حساس و در معرض تحریم‌های ایالات متحده، به‌طور مستقیم و غیرمستقیم از پیامدهای این جنگ تجاری تأثیر پذیرفته است.

از یک‌سو، این وضعیت فرصت‌هایی برای تقویت همکاری‌های راهبردی با چین، افزایش صادرات غیرنفتی و بهره‌گیری از فناوری‌های جایگزین غربی فراهم کرده است و از سوی دیگر، تهدیدهایی مانند افزایش وابستگی اقتصادی، کاهش تنوع شرکای بین‌المللی و تضعیف استقلال فناورانه و فرهنگی را به همراه داشته است. با این حال، جمهوری اسلامی ایران به‌دلیل تداوم تنش‌های سیاسی با واشنگتن، تحریم‌های بین‌المللی و نبود اعتماد کافی در میان شرکت‌ها و سرمایه‌گذاران خارجی، نتوانسته همانند هند، ویتنام یا مکزیک از انتقال زنجیره‌های تأمین جهانی و جذب FDI برای احیای اقتصاد در حال رکود و مهار تورم فزاینده خود بهره‌برداری کند.

بر این اساس، پرسش اصلی مقاله حاضر چنین است: جنگ تجاری آمریکا و چین چه فرصت‌ها و تهدیدهایی در ابعاد سیاسی، اقتصادی و فرهنگی-فناورانه برای ایران ایجاد کرده و چه راهبردهایی می‌توان برای مدیریت و بهره‌برداری از آن تدوین کرد؟ برای پاسخ به این پرسش، مقاله از چارچوب نظری ترکیبی بهره می‌گیرد که شامل سه مؤلفه اصلی است: ۱. رئالیسم ژئواکونومیک برای تحلیل پیوند قدرت و اقتصاد در رقابت ابرقدرت‌ها؛ ۲. وابستگی متقابل نامتقارن برای تحلیل روابط ایران با چین و ۳. مرکانتیلیسم نوین برای توضیح منطق حمایت‌گرایی و سیاست صنعتی در روابط قدرت‌های بزرگ و جایگاه ایران در این چارچوب. پژوهش حاضر با روش تحلیلی-توصیفی و با تمرکز بر بازه زمانی ۲۰۱۸-۲۰۲۵، در سه بخش اصلی به بررسی پیامدهای جنگ تجاری بر ایران در سطوح سیاسی، اقتصادی و فرهنگی-فناورانه می‌پردازد و در پایان، با طبقه‌بندی فرصت‌ها و تهدیدها، مجموعه‌ای از راهبردهای سیاستی برای مواجهه هوشمندانه ایران با نظم اقتصادی نوظهور ارائه می‌دهد.

1. FDI

2. China + 1

3. nearshoring

۱. پیشینه پژوهش

مطالعه جنگ تجاری میان ایالات متحده و چین در سال‌های اخیر، توجه گسترده‌ای در ادبیات اقتصاد سیاسی بین‌الملل و ژئواکونومیک به خود جلب کرده است. با این حال، آثار این منازعه بر کشورهای ثالث، از جمله ایران، کمتر به صورت مستقیم، نظام‌مند و چندبعدی بررسی شده است. پیشینه پژوهش را می‌توان در سه دسته اصلی طبقه‌بندی کرد:

۱-۱. مطالعات خارجی مرتبط با جنگ تجاری

مطالعات متعددی به بررسی زمینه‌ها و پیامدهای جنگ تجاری میان ایالات متحده و چین پرداخته‌اند. برای مثال، بلک‌ویل و هریس (۲۰۱۶) با تبیین مفهوم رئالیسم ژئواکونومیک، نشان می‌دهند که جنگ تجاری بخشی از استراتژی آمریکا برای اعمال قدرت از طریق ابزارهای اقتصادی است. همچنین، آمیتی و همکاران (۲۰۱۹) تأکید دارند که این جنگ پیامدهای اقتصادی و سیاسی غیر منتظره‌ای در ایالت‌های کلیدی آمریکا ایجاد کرده و بر مصرف‌کنندگان آمریکایی نیز تأثیر گذاشته است، داده‌های کمیسیون تجارت بین‌الملل ایالات متحده^۱ و پایگاه اطلاعاتی سازمان ملل متحد^۲ نشان می‌دهند که حجم تجارت دوجانبه آمریکا و چین در حوزه‌هایی مانند کشاورزی، انرژی و تجهیزات صنعتی، پس از سال ۲۰۱۸ دست‌خوش تغییرات بنیادین شده است. مطالعات مؤسسه پی.آی.ای.^۳ (۲۰۲۵) نیز تأکید دارند که جنگ تعرفه‌ای، زنجیره‌های تأمین جهانی را به طور عمیق‌تری مختل کرده است.

۲-۱. مطالعات خارجی درباره آثار جنگ تجاری بر کشورهای ثالث

چوی و لین نگوین (۲۰۲۳) اثرات جنگ تجاری آمریکا و چین بر ویتنام^۴ را بررسی کرده و نشان داده‌اند که ویتنام توانسته از این فرصت‌ها بهره کافی برد. شائوتیان (۲۰۲۳) در مطالعه‌ای پیرامون تأثیر جنگ تجاری بر اقتصاد هند، نتیجه گرفته است که هند^۵ می‌تواند با اتخاذ سیاست‌های هوشمندانه، جایگزین مناسبی برای چین باشد. اوتار و همکاران (۲۰۲۳) در پژوهشی با عنوان «جنگ تجاری آمریکا و چین و انتقال زنجیره‌های ارزش جهانی مکزیکی»^۶ نشان داده‌اند که این جنگ موجب تعدیل زنجیره‌های ارزش جهانی و نزدیک‌تر شدن برخی فعالیت‌های اقتصادی به مکزیکی شده است. تحلیل‌های بانک جهانی^۷ نیز نشان می‌دهد که کشورهای دارای مزیت نسبی در بخش‌هایی مانند کشاورزی، پتروشیمی و منابع معدنی، ظرفیت جایگزینی بخشی از تجارت متوقف‌شده را دارند.

۳-۱. پژوهش‌های داخلی درباره جنگ تجاری و تأثیر آن بر اقتصاد کشورها

در ادبیات فارسی نیز مطالعاتی به طور مستقیم به جنگ تجاری آمریکا و چین پرداخته‌اند. به عنوان نمونه: پایان‌نامه گلستانی (۱۴۰۱) به بررسی آثار این جنگ بر اقتصاد آمریکا و سابقه تاریخی جنگ تجاری می‌پردازد. قربانی (۱۳۹۹) جنگ تجاری را از منظر علل و پیامدها تحلیل کرده است. همچنین، قربانی و همکاران (۱۴۰۲) آثار جنگ تجاری را بر ویتنام و تایوان بررسی کرده‌اند. مرکز پژوهش‌های مجلس (۱۴۰۰) در گزارشی درباره روابط ایران و چین، به طور ضمنی به زمینه‌های بهره‌گیری ایران از شکاف ایجادشده اشاره کرده است.

پژوهش حاضر در پی پر کردن خلأ موجود در ادبیات فارسی است، به ویژه در تحلیل آثار چندبعدی جنگ تجاری (سیاسی، اقتصادی و فرهنگی) بر ایران به صورت تلفیقی و سیاست‌محور. این مقاله با استفاده از داده‌های آماری معتبر مانند بانک جهانی و کمیسیون تجارت بین‌الملل ایالات متحده، تلاش دارد تصویری واقع‌گرایانه از فرصت‌ها و تهدیدهای ناشی از این منازعه برای ایران ارائه دهد.

1. USITC

2. UN Comtrade

3. PIIE

4. Trade diversion effects of the US-China trade war on Vietnam

5. The spillover impact of the US-China trade war on india's economy

6. The US-China Trade War and the Relocation of Global Value Chains to Mexico

7. World Bank

۲. چارچوب نظری

تحلیل تأثیرات جنگ تجاری آمریکا و چین بر ایران نیازمند چارچوب نظری‌ای است که پیوند قدرت، اقتصاد و فناوری را در بستر سیاست خارجی کشورهای درحال توسعه تبیین کند. پژوهش حاضر از ترکیب سه رهیافت نظری بهره می‌گیرد: ۱. رئالیسم ژئواکونومیک؛ ۲. وابستگی متقابل نامتقارن و ۳. مرکانتیلیسم نوین.

۲-۱. رئالیسم ژئواکونومیک: پیوند قدرت و اقتصاد در سیاست خارجی

رئالیسم ژئواکونومیک که توسط رابرت بلک‌ویل و جنیفر هریس مطرح شده است، مبتنی بر این فرض است که قدرتهای بزرگ از ابزارهای اقتصادی برای پیشبرد اهداف ژئوپلیتیکی خود بهره می‌برند (Blackwill & Harris, 2016: 8). در این رویکرد، ابزارهایی مانند تعرفه، تحریم، سرمایه‌گذاری خارجی و کنترل فناوری، صرفاً ابزارهای اقتصادی خنثی نیستند، بلکه ابزارهایی برای اعمال قدرت در نظام بین‌المللی آنارشیک به شمار می‌آیند. از این منظر، جنگ تجاری آمریکا و چین نه تنها نزاعی بر سر تراز تجاری یا تعرفه‌ها، بلکه نمود رقابت برای کنترل مسیرهای قدرت در نظم جهانی آینده از بعد ژئومونیک است. در چنین چارچوبی، جایگاه ایران باید نه صرفاً به‌عنوان یک بازیگر اقتصادی، بلکه به‌مثابه یک بازیگر فعال در تعاملات ژئواکونومیک تحلیل و بازتعریف شود.

۲-۲. وابستگی متقابل نامتقارن: قدرت در تعاملات نابرابر

نظریه وابستگی متقابل نامتقارن که توسط کوهن و نای مطرح شده است، امکان تحلیل روابط قدرت میان بازیگران نابرابر را در چارچوب وابستگی اقتصادی و فناورانه فراهم می‌کند. بر اساس این نظریه، حتی در شرایط وابستگی متقابل، طرفی که هزینه بیشتری برای قطع رابطه متحمل می‌شود، در موقعیت ضعیف‌تری قرار دارد. در تعامل ایران و چین، با توجه به تحریم‌های بین‌المللی، ایران ناگزیر به توسعه همکاری‌های عمیق با چین شده و در حوزه‌هایی مانند واردات فناوری، زیرساخت و تجارت انرژی، وابستگی قابل توجهی به طرف چینی پیدا کرده است. این وابستگی نامتقارن می‌تواند قدرت چانه‌زنی ایران را کاهش دهد و در بلندمدت استقلال اقتصادی، فناورانه و حتی تعاملات دیپلماتیک کشور را تضعیف کند.

۲-۳. مرکانتیلیسم نوین: نقش دولت در حمایت از قدرت اقتصادی

مرکانتیلیسم نوین که ریشه در اندیشه‌های فریدریش لیست و رابرت گیلپین دارد، بر این اصل تأکید می‌کند که دولت‌ها باید با حمایت هدفمند از صنایع ملی در برابر رقابت خارجی، انباشت سرمایه و فناوری را در خدمت امنیت ملی به کار گیرند. (Gilpin, 2001: 14) سیاست‌های تجاری و صنعتی چین در دو دهه اخیر، به‌ویژه در چارچوب برنامه «ساخت چین ۲۰۲۵»، مصداق بارز این رویکرد به شمار می‌رود. از منظر این نظریه، همکاری ایران با چین را می‌توان تعامل میان یک کشور درحال توسعه با قدرتی مرکانتیلیستی و دولت‌محور دانست. در چنین الگویی، خطر آن وجود دارد که ایران صرفاً به تأمین‌کننده مواد خام یا بازار مصرف کالاهای چینی تبدیل شود، مگر آنکه سیاست‌گذاری هوشمندانه‌ای برای انتقال فناوری، تولید مشترک و خلق ارزش افزوده در داخل کشور طراحی و اجرا گردد.

۳. روش‌شناسی پژوهش

این پژوهش از نوع کیفی و با رویکرد توصیفی-تحلیلی انجام شده است، داده‌ها به‌صورت کتابخانه‌ای گردآوری شده و منابع مورد استفاده شامل مطالعات علمی، گزارش‌های بین‌المللی (نظیر بانک جهانی، سازمان تجارت جهانی و صندوق بین‌المللی پول)، داده‌های آماری رسمی و پژوهش‌های پیشین است. در تحلیل داده‌ها، از رویکرد استنباطی بهره گرفته شده تا پیامدهای جنگ تجاری آمریکا و چین بر ایران استخراج شود. پژوهش‌ها با تکیه بر چارچوب نظری تلفیقی شامل رئالیسم ژئواکونومیک، وابستگی متقابل نامتقارن و مرکانتیلیسم نوین، تحلیلی چندبعدی از ابعاد سیاسی، اقتصادی، فرهنگی و فناورانه این پدیده ارائه می‌دهد. بازه زمانی تحقیق بین سال‌های ۲۰۱۸-۲۰۲۵ را دربر می‌گیرد تا تحولات قبل، حین و پس از شدت گرفتن جنگ تجاری و اقدامات تعرفه‌ای ترامپ و بایدن را پوشش دهد.

۴. جنگ تجاری ایالات متحده و چین و تأثیر آن بر اقتصاد دو کشور

۴-۱. زمینه‌شناسی جنگ تجاری آمریکا و چین

در سال‌های اخیر، ظهور جنبش‌های پوپولیستی در عرصه جهانی، چشم‌انداز سیاسی را دگرگون کرده و تأثیر عمیقی بر دستور کارهای سیاست‌گذاری، به‌ویژه در حوزه تجارت جهانی برجای گذاشته است. یکی از بارزترین نمونه‌های این تحول، در ایالات متحده مشاهده شد، جایی که دولت ترامپ با اتخاذ رویکردی حمایت‌گرایانه به‌صورت تمام‌عیار و با تکیه بر شعار «اول آمریکا» سیاست خارجی و اقتصادی کشور را بر مبنای ملی‌گرایی اقتصادی و کاهش وابستگی متقابل تجاری بازتعریف کرد. این رویکرد بیش از هر حوزه‌ای در روابط تجاری واشنگتن و پکن آشکار شد و به کانون اصلی تنش‌ها و تغییرات ساختاری در سیاست‌های تجاری ایالات متحده تبدیل گردید (Jiang, 2024: 139-140). در این چارچوب، جنگ تجاری میان ایالات متحده و چین فراتر از یک رقابت صرفاً تعرفه‌ای تلقی می‌شود، درواقع، بازتابی از تلاش برای بازتعریف نظم اقتصادی جهانی و تقابل ایدئولوژیک و برتری هژمونیک میان دو قدرت برتر جهانی است. ریشه‌های این منازعه را می‌توان در رشد سریع و مستمر اقتصاد چین در دهه‌های اخیر جست‌وجو کرد. چین پس از پیوستن به سازمان تجارت جهانی در سال ۲۰۰۱، به‌تدریج به بزرگ‌ترین صادرکننده کالا در جهان و دومین اقتصاد بزرگ جهانی بدل شد، جایگاهی که به‌طور مستقیم برتری اقتصادی و صنعتی ایالات متحده را به چالش کشید و زمینه‌ساز مناقشات تجاری و راهبردی گسترده میان دو کشور شد (Kapustina et al., 2020: 3; Morrison, 2018: 58).

دوره نخست ترامپ (۲۰۱۶-۲۰۲۰)

دولت ترامپ، چین را به سوءاستفاده از مزایای نظام تجارت جهانی، سرقت مالکیت معنوی، اعطای یارانه‌های گسترده به صنایع دولتی و دست‌کاری در نرخ ارز متهم نمود (Jiang, 2024: 139-143; گلستانی، ۱۴۰۱: ۱۳۱) که منجر به جنگ تعرفه‌ای میان دو قدرت جهانی شد، هدف اصلی این سیاست، مهار رشد اقتصادی و فناوری چین از طریق ایجاد اختلال در صادرات و زنجیره‌های تأمین جهانی آن بود. در مارس ۲۰۱۸، ایالات متحده نخستین دور از تعرفه‌های سنگین بر کالاهای چینی را اعلام کرد و چین نیز در پاسخ، اقدامات تلافی‌جویانه مشابهی در پیش گرفت. در فاصله سال‌های ۲۰۱۸ و ۲۰۱۹ چندین موج از جنگ تعرفه‌ای و اقدامات متقابل تجاری میان دو کشور رخ داد (Amiti et al., 2019: 193). در نتیجه صادرات کل ایالات متحده به جهان از ۱٫۶۶۵ تریلیون دلار در سال ۲۰۱۸ به ۱٫۶۴۴ تریلیون دلار در سال ۲۰۱۹ کاهش یافت (معادل ۲۱ میلیارد دلار یا ۱٫۲۶ درصد) و در سال ۲۰۲۰ با افتی چشم‌گیر به عدد ۱٫۴۲۰ تریلیون دلار رسید (کاهش ۲۲۴ میلیارد دلار یا ۱۳٫۶۲ درصد) (World Bank). این روند نزولی، حتی در بخش‌هایی که مشمول تعرفه‌های تلافی‌جویانه مستقیم نبودند، اهمیت بازننگری در ساختار زنجیره‌های تأمین و پیامدهای تعرفه‌های وارداتی را برجسته ساخت (گلستانی، ۱۴۰۲: ۱۸۲).

از منظر نظری، مرکانتیلیسم نوین که در بسیاری از تحلیل‌های سیاست اقتصادی ترامپ مورد استفاده قرار گرفته، منطق جنگ تعرفه‌ای را توجیه می‌کند. مطابق این دیدگاه، دولت‌ها باید از ابزارهایی مانند حمایت‌گرایی تجاری و مداخله مستقیم در بازار، برای حفظ تراز تجاری مثبت و تقویت صنایع داخلی بهره‌گیرند (Gilpin, 2001: 196-202). بر همین اساس، دولت ترامپ، چین را تهدیدی برای منافع ملی آمریکا دانست و راهبرد مقابله با آن را به حوزه‌های امنیت ملی، سرمایه‌گذاری خارجی و فناوری‌های پیشرفته گسترش داد. توافق‌نامه موسوم به فاز اول که در ژانویه ۲۰۲۰ میان دو کشور امضا شد، با وجود تعهدات چین برای افزایش واردات از آمریکا و بهبود حمایت از مالکیت معنوی، نتوانست اختلافات ساختاری میان دو اقتصاد را حل کند. با شیوع همه‌گیری کووید-۱۹ و تداوم بی‌اعتمادی متقابل، بخش عمده‌ای از مفاد این توافق عملی نشد و تنش‌ها به حوزه‌های غیر تعرفه‌ای مانند فناوری، امنیت سایبری و رقابت ژئوپلیتیکی گسترش یافت.

در سطح کلان، جنگ تجاری میان آمریکا و چین به نمادی از رقابت هژمونیک در نظام بین‌الملل بدل شد و آغازگر بازتعریف نقش اقتصاد در سیاست جهانی بود. در این میان کشورهایی مانند ایران که در جست‌وجوی مسیرهای تازه همکاری اقتصادی هستند، ناگزیرند در میان این تقابل ژئواکونومیک، فرصت‌ها و تهدیدهای ناشی از آن را به‌دقت شناسایی و مدیریت

کنند. از این منظر، بررسی زمینه‌ها و پیامدهای جنگ تجاری آمریکا و چین برای تحلیل اثرات آن بر اقتصاد و دیپلماسی اقتصادی ایران ضروری است.

دوره بایدن (۲۰۲۰-۲۰۲۴)

با آغاز ریاست‌جمهوری جو بایدن در ژانویه ۲۰۲۱، انتظار می‌رفت که سیاست‌های سخت‌گیرانه تجاری ایالات متحده علیه چین تعدیل شود اما در عمل دولت بایدن نه‌تنها بخش عمده‌ای از تعرفه‌های اعمال‌شده در دوره ترامپ را حفظ کرد و حتی با گسترش محدودیت‌ها در حوزه فناوری‌های پیشرفته، نشان داد که رقابت راهبردی با چین به اجماع دوحزبی در سیاست آمریکا تبدیل شده است. ازجمله اقدامات مهم در این دوره می‌توان به ممنوعیت صادرات تراشه‌های پیشرفته به چین، اعمال محدودیت‌های گسترده بر شرکت‌هایی نظیر Huawei و SMIC و کنترل زنجیره تأمین فناوری‌های حیاتی مانند نیمه‌رساناها اشاره کرد (THE WHITE HOUSE, 2024).

برخلاف دولت ترامپ که تمرکز خود را بر تراز تجاری و حمایت‌گرایی اقتصادی قرار داده بود، دولت بایدن جنگ تجاری را در قالب امنیت ملی تعریف کرد. در این رویکرد، چین، نه‌تنها به‌عنوان یک رقیب اقتصادی تلقی شده، بلکه به‌عنوان چالش راهبردی در حوزه فناوری‌های نوظهور، انرژی‌های پاک، هوش مصنوعی و امنیت سایبری قلمداد شد. بر این اساس، دولت بایدن با اعمال مجموعه‌ای از سیاست‌ها، برای کاهش وابستگی به زنجیره‌های تأمین چینی و بازطراحی نظم صنعتی جهانی به نفع بلوک غرب در پیش گرفت. ازجمله، اجرای سیاست‌هایی نظیر «چین‌زدایی از زنجیره‌های تأمین»^۱ تصویب قوانین حمایتی برای تقویت تولید نیمه‌رساناهای داخلی و «ائتلاف‌سازی فناوریانه با متحدان غربی» با هدف محدودسازی دسترسی چین به فناوری‌های پیشرفته، در دستور کار قرار داد.

دولت دوم ترامپ (۲۰۲۴-۲۰۲۶)

در کمپین انتخاباتی سال ۲۰۲۴، دونالد ترامپ وعده داد در صورت بازگشت به قدرت، تعرفه‌های گسترده‌تری بر واردات از چین و حتی برخی شرکای سنتی آمریکا اعمال کند. بر همین اساس، پس از بازگشت به کاخ سفید، این وعده‌ها را به‌سرعت عملیاتی کرد و موج جدیدی از تعرفه‌های تنبیهی، محدودیت‌های سرمایه‌گذاری و خروج شرکت‌های آمریکایی از چین آغاز گردید (AP, 2025). این اقدامات فضای جنگ تجاری میان دو کشور را مجدداً شعله‌ور ساخت و سطح عدم قطعیت در اقتصاد جهانی را به‌طور قابل توجهی افزایش داد. در نخستین ماه‌های آغاز دوره ریاست‌جمهوری ترامپ، او اعلام کرد که دور تازه‌ای از تعرفه‌ها بر طیف وسیعی از کالاهای چینی شامل محصولات فناوریانه، تجهیزات صنعتی و وسایل نقلیه الکتریکی و کالاهای مصرفی اعمال خواهد شد (PIIE, 2025).

ترامپ هدف از این سیاست‌ها را «حمایت از صنایع داخلی و بازگرداندن مشاغل به آمریکا» عنوان کرد. با این حال، تحلیلگران اقتصادی تأکید دارند که این مرحله جدید از سیاست‌های تعرفه‌ای، بازتابی از رویکرد تهاجمی‌تر واشنگتن برای مهار رشد چین در حوزه‌های راهبردی، به‌ویژه در زمینه فناوری‌های نوظهور مانند هوش مصنوعی، انرژی سبز و کوانتوم است (CSIS, 2025). اعمال تعرفه‌های جدید در سال ۲۰۲۵، موجی از بی‌ثباتی در زنجیره‌های تأمین جهانی ایجاد کرد. در همین راستا، بسیاری از شرکت‌های چندملیتی به‌دنبال انتقال خطوط تولید خود، از چین، به سایر کشورها، نظیر هند، ویتنام، تایلند و مکزیک برآمدند. هم‌زمان، دولت چین نیز مجموعه‌ای از سیاست‌های تقابلی در قالب «خوداتکایی راهبردی» و «گسترش صادرات به کشورهای آفریقایی، آمریکای لاتین و کشورهای درحال توسعه آسیایی را» به اجرا گذاشت (Supply China Brain, 2025).

۴-۲. پیامدهای جنگ تجاری بر اقتصاد ایالات متحده و چین (۲۰۱۸-۲۰۲۵)

دوره نخست ترامپ (۲۰۱۶-۲۰۲۰)

در دوره نخست ریاست‌جمهوری دونالد ترامپ، ایالات متحده تعرفه‌هایی به ارزش بیش از ۳۷۰ میلیارد دلار بر واردات کالاهای

1. China decoupling

چینی اعمال کرد. در پاسخ، چین نیز حدود ۱۱۰ میلیارد دلار کالاهای آمریکایی را مشمول تعرفه‌های تلافی‌جویانه قرار داد. (USTR, 2020) این اقدامات منجر به کاهش حدود ۲۵ درصدی تجارت دوجانبه در سال ۲۰۱۹ نسبت به سال قبل شد (USCensus Bureau, 2020). در ایالات متحده، افزایش هزینه واردات، به رشد ۰٫۳ تا ۰٫۴ درصدی شاخص قیمت مصرف‌کننده^۱ در فاصله ۲۰۱۸-۲۰۱۹ انجامید و برآوردها نشان می‌دهد هر خانواده آمریکایی به‌طور متوسط، سالانه بین ۶۰۰ تا ۱۳۰۰ دلار هزینه اضافی پرداخت کرده است (Amiti et al., 2019; PII, 2025).

افزون بر این، با کم شدن تقاضای واردات تجهیزات و ماشین‌آلات، بهره‌وری صنایع کوچک را با روند کاهشی مواجه ساخت. در سوی مقابل، صادرات چین، به ایالات متحده که در سال ۲۰۱۷ حدود ۴۳۰ میلیارد دلار بود (World Bank, 2017)، در سال ۲۰۱۹ به ۴۱۸ میلیارد دلار کاهش یافت (World Bank, 2019). هم‌زمان، نرخ رشد اقتصادی چین برای نخستین بار طی سه دهه، به ۶٫۱ درصد در سال ۲۰۱۹ تنزل یافت (World Bank) که بخشی از این افت به پیامدهای جنگ تجاری نسبت داده می‌شود. در واکنش، دولت چین مجموعه‌ای از سیاست‌های انبساطی اقتصادی شامل تحریک تقاضای داخلی، کاهش مالیات‌های صادراتی و افزایش سرمایه‌گذاری دولتی را برای کاهش اثرات منفی تعرفه‌ها و حمایت از رشد اقتصادی در پیش گرفت.

دوره بایدن (۲۰۲۰-۲۰۲۴)

با روی کار آمدن جو بایدن، رویکرد ایالات متحده از «تعرفه‌محوری» به «رقابت فناوری» تغییر یافت. افزایش تعرفه‌ها در بخش‌های استراتژیک مانند فولاد و آلومینیوم، نیمه‌هادی‌ها، خودروهای برقی، باتری‌ها، مواد معدنی حیاتی، سلول‌های خورشیدی، حمل و نقل دریایی و محصولات پزشکی ادامه یافت. اقتصاد آمریکا در این دوره کوشید با بازگرداندن برخی زنجیره‌های تأمین به داخل کشور، وابستگی خود به چین را کاهش دهد. در همین راستا، صنایع فناوریانه داخلی از یارانه‌های گسترده دولت در قالب قانون CHIPS بهره‌مند شدند. صادرات محصولات پیشرفته^۲ ایالات متحده و متحدانش، به دلیل کمیت و کیفیت بالا، همچنان اجزای حیاتی زنجیره‌های تأمین چین را تشکیل می‌دادند.

تا سال ۲۰۲۱، ایالات متحده، حدود ۴۷ درصد از درآمد جهانی فروش نیمه‌هادی‌ها را در اختیار داشت، در حالی که چینی‌ها با بیش از ۳۰۰ میلیارد دلار در سال، بزرگ‌ترین واردات این بخش را تشکیل می‌دادند. نتیجه این روند، در کوتاه‌مدت، افزایش هزینه‌های تولید و بروز تورم وارداتی در اقتصاد آمریکا بود (HOOVER HISTORY LAB, 2023) فشارهای ناشی از اختلال در زنجیره تأمین، باعث شد نرخ تورم آمریکا در سال ۲۰۲۲ به ۸ درصد، یعنی بالاترین سطح در ۴۰ سال گذشته برسد، در حالی که این رقم در سال ۲۰۲۱، حدود ۴٫۷ درصد بود. در همین دوره، سهم چین از صادرات به کشورهای آفریقایی، آمریکای لاتین و آسیای جنوب شرقی افزایش پیدا کرد، به‌عنوان نمونه صادرات چین به خاورمیانه و شمال آفریقا از ۱۶۵ میلیارد دلار در سال ۲۰۲۱ به ۱۹۷ میلیارد دلار در سال ۲۰۲۲ افزایش یافت (Worldbank, 2022).

در ۲ آوریل ۲۰۲۵، با آغاز موج دوم تعرفه‌ها که منجر به تشدید بی‌ثباتی شد، ترامپ بسته‌ای گسترده از تعرفه‌های جدید را علیه واردات کالای چینی و سایر کشورهایی که مازاد تجاری با آمریکا داشتند، اعلام کرد. در برخی موارد، تعرفه‌ها تا ۳۰ درصد یا بیشتر افزایش یافت و تقریباً همه کالاها تحت پوشش تعرفه‌ها قرار گرفتند، همچنین، معافیت‌های تعرفه‌ای برای واردات کم‌ارزش چین (۸۰۰ دلار یا کمتر) لغو شد (AP, 2025). در واکنش، چین پس از آنکه ایالات متحده، تعرفه‌های خود را بر کالاهای چینی افزایش داد، تهدید به افزایش نرخ‌های بسیار بالاتر کرد، در همین راستا، تعرفه‌های جدیدی بر زغال‌سنگ، گاز طبیعی مایع و سایر واردات ایالات متحده وضع نمود. چین ابتدا تعرفه‌هایی کوچک اما هدفمند بین ۱۰ تا ۱۵ درصد برای زغال‌سنگ، گاز طبیعی مایع، ماشین‌آلات و کالاهای کشاورزی کلیدی مانند سویا، گندم و گوشت خوک، اعمال کرد.

در ۴ آوریل، پکن تعرفه کلی ۳۴ درصد بر تمام کالاهای آمریکایی وضع کرد که نشان‌دهنده تغییر اساسی در بن‌بست تجاری بود و تنها چند روز بعد، این تعرفه‌ها حتی بیشتر شد و بین ۹ تا ۱۱ آوریل، ابتدا به ۸۴ درصد و سپس به ۱۲۵ درصد

1. CPI
2. ATP

رسید (Choi & Huang, 2025). به‌طور کلی، جنگ تجاری نه‌تنها موفق به حل مسائل ساختاری در روابط چین و آمریکا نشد، بلکه با تقویت رقابت فناورانه، زمینه‌ساز شکل‌گیری نظم اقتصادی دوقطبی در جهان شده است. ایران در چنین محیطی باید با دقت، بین فرصت‌های تعامل با چین و تهدیدات وابستگی بلندمدت، موازنه ایجاد کند.

۵. آثار سیاسی جنگ تجاری ایالات متحده و چین بر ایران

جنگ تجاری میان ایالات متحده و چین، پیامدهای سیاسی متعددی بر سیاست خارجی و منطقه‌ای ایران داشته است که در ادامه بررسی می‌شود.

۵-۱. تقویت پیوندهای راهبردی با چین

یکی از مهم‌ترین آثار سیاسی جنگ تجاری برای ایران، تشدید تمایل تهران به تقویت همکاری‌های راهبردی با چین بوده است. در شرایطی که ایالات متحده با اعمال سیاست فشار حداکثری و خروج از برجام در سال ۲۰۱۸، سیاست مهار ایران را دنبال می‌کرد، چین به‌عنوان شریک غیر غربی کلیدی، جایگاه ویژه‌ای در سیاست خارجی ایران پیدا کرد. امضای سند همکاری جامع ۲۵ ساله ایران و چین در سال ۲۰۲۱، نمادی برجسته از این تغییر رویکرد است. این سند افزون بر ابعاد اقتصادی، شامل همکاری‌های امنیتی، انرژی، حمل‌ونقل و زیرساختی نیز می‌شود. (Wiley online library, 2021) از دیدگاه ایران، همکاری با چین می‌تواند نقش بازدارنده‌ای در برابر تحریم‌های حداکثری آمریکا ایفا کند و امکان تنوع‌بخشی به روابط خارجی را فراهم آورد. به‌ویژه در بستر جنگ تجاری، چین نیز به شرکای مستقل برای کاهش وابستگی به زنجیره‌های غربی نیاز دارد و ایران می‌تواند نقش مکمل در این روند ایفا کند.

۵-۲. فرصت برای چرخش شرقی در سیاست منطقه‌ای

تشدید رقابت و تقابل میان ایالات متحده و چین، زمینه‌ای فراهم ساخت تا ایران با تکیه بر سیاست «نگاه به شرق»، جایگاه منطقه‌ای خود را تقویت کند. در این چارچوب، عضویت رسمی ایران در سازمان همکاری شانگهای در سال ۲۰۲۳ و گسترش تعاملات با کشورهایی مانند روسیه، هند و دولت‌های آسیای مرکزی، جلوه‌ای از این رویکرد به شمار می‌آید (bne-intellinews, 2023). ایران از طریق حضور فعال‌تر در سازوکارهای منطقه‌ای و آسیایی، در پی ایجاد نوعی موازنه در برابر فشارها و انزوای ناشی از سیاست‌های غربی بوده است.

۵-۳. چالش‌های وابستگی سیاسی و تضعیف چندجانبه گرایی

در کنار فرصت‌های ناشی از نزدیکی راهبردی به چین، نگرانی‌هایی نیز درباره ایجاد وابستگی بیش‌ازحد سیاسی به یک قدرت شرقی مطرح شده است. برخی از نخبگان سیاسی و کارشناسان در ایران هشدار داده‌اند که جایگزینی غرب با شرق، بدون حفظ استقلال در سیاست خارجی، می‌تواند منجر به شکل‌گیری نوعی وابستگی جدید شود. افزون بر این، تعمیق بیش‌ازحد روابط با چین ممکن است باعث کاهش تنوع‌گرایی در سیاست خارجی و محدود شدن ظرفیت ایران برای تعامل مؤثر با سایر قدرت‌های جهانی گردد.

۵-۴. فرصت شراکت‌های گزینشی با آمریکا

در کنار گسترش همکاری‌های راهبردی با چین، تشدید بحران تجاری میان واشنگتن و پکن می‌تواند فرصت‌هایی محدود اما معنادار برای تعامل اقتصادی گزینشی میان ایران و ایالات متحده فراهم کند. اعمال تعرفه‌های سنگین بر کالاهای چینی سبب شده بسیاری از شرکت‌های آمریکایی در جست‌وجوی منابع جایگزین برای تأمین کالاهای اولیه و خدمات فنی باشند. ایران، با برخورداری از موقعیت ژئواقتصادی ممتاز، نیروی انسانی متخصص و دسترسی به بازارهای منطقه‌ای، از ظرفیت بالقوه‌ای برای ایفای نقش جایگزین در برخی حوزه‌ها مانند صنایع پتروشیمی، مواد معدنی، محصولات کشاورزی و خدمات دانش‌بنیان برخوردار است. البته تحقق چنین ظرفیتی منوط به کاهش سطح تحریم‌ها و تعدیل روابط سیاسی میان تهران و واشینگتن است. با این حال، از منظر راهبردی، حفظ توانایی تعامل با هر دو بلوک قدرت ایالات متحده و چین، می‌تواند ایران را از موقعیت

انفعال خارج کرده و به بازیگری مستقل در رقابت میان قدرت‌های بزرگ تبدیل کند. این رویکرد که در ادبیات روابط بین‌الملل از آن با عنوان بازی میان دو قطب یاد می‌شود، به ایران امکان می‌دهد از شکاف‌های ناشی از رقابت ابرقدرت‌ها برای ارتقای جایگاه ژئوپلیتیکی و اقتصادی خود بهره‌گیرد.

۵-۵. فرصت‌ها و تهدیدهای سیاسی جنگ تجاری آمریکا و چین برای ایران

جدول ۱. فرصت‌ها و تهدیدهای ایران در جنگ تجاری

بُعد	فرصت‌ها	تهدیدها
سیاسی	- تقویت همکاری راهبردی با چین در قالب سند ۲۵ ساله؛ - عضویت در سازمان همکاری شانگهای؛ - بهره‌گیری از شکاف آمریکا-چین برای بازی مستقل در نظام جهانی.	- وابستگی بیش‌ازحد به چین و تضعیف استقلال راهبردی؛ - کاهش انعطاف ایران در سیاست چندجانبه‌گرایی؛ - بی‌اعتمادی طرفین غربی به نقش منطقه‌ای ایران.

۶. آثار اقتصادی جنگ تجاری آمریکا و چین بر ایران

جنگ تجاری میان ایالات متحده و چین، با اعمال تعرفه‌های متقابل و محدودیت‌های تجاری، موجب تغییرات قابل توجهی در الگو تجارت جهانی، زنجیره‌های تأمین و جریان سرمایه‌گذاری بین‌المللی شده است. این تحولات، به‌طور غیرمستقیم، اقتصاد ایران را نیز تحت تأثیر قرار داده است. از یک‌سو، کاهش واردات چین از آمریکا در برخی بخش‌ها به‌ویژه محصولات کشاورزی، انرژی و فناوری‌های صنعتی، فرصت‌هایی را برای ایران فراهم کرده تا به‌عنوان جایگزینی بالقوه برای تأمین‌کنندگان آمریکایی در بازار چین مطرح شود. از سوی دیگر، تعرفه سنگین آمریکا بر کالاهای چینی، واشنگتن را به تنوع‌بخشی به منابع وارداتی و جست‌وجوی شرکای جدید سوق داده است. به‌طور کلی پیامدهای اقتصادی این جنگ تجاری بر ایران را، می‌توان در چهار محور عمده مورد بررسی قرار داد:

۶-۱. فرصت برای گسترش صادرات غیرنفتی به چین

با کاهش واردات چین از آمریکا در پی تشدید جنگ تجاری، فرصت‌هایی برای کشورهای جایگزین ازجمله ایران فراهم شد. داده‌های بانک جهانی نشان می‌دهد که صادرات ایران به چین از حدود ۹ میلیارد دلار در سال ۲۰۱۸ به حدود ۱۵ میلیارد دلار در سال ۲۰۱۹ افزایش یافت و در سال‌های بعد نیز روندی صعودی داشته است؛ به‌گونه‌ای که در سال ۲۰۲۱ به حدود ۲۰ میلیارد دلار و در سال ۲۰۲۲ به بیش از ۲۲ میلیارد دلار رسیده است (Worldbank, 2022).

۶-۲. افزایش وابستگی ایران به واردات تجهیزات صنعتی از چین

در دوره تشدید تحریم‌های اقتصادی و هم‌زمان با اوج‌گیری جنگ تجاری آمریکا و چین، وابستگی ایران به واردات کالاهای واسطه‌ای و تجهیزات صنعتی از چین، به‌طور قابل توجهی افزایش یافت. بر اساس داده‌های بانک جهانی (۲۰۲۲)، ارزش واردات ایران از چین در این سال حدود ۱۶ میلیارد دلار برآورد شده است که معادل ۲۷ درصد از کل واردات کشور را تشکیل می‌دهد (Worldbank, 2022). این وابستگی که در ابتدا به‌عنوان راه‌حلی کوتاه‌مدت برای جبران خروج شرکت‌های غربی از بازار ایران تلقی می‌شد، به‌تدریج به منبعی از آسیب‌پذیری تبدیل گردید. پایین بودن کیفیت برخی تجهیزات چینی، کندی در انتقال فناوری و وابستگی ارزی یک‌جانبه ازجمله پیامدهای این روند بوده است. افزون بر این، محدود شدن گزینه‌های تجاری موجب کاهش قدرت چانه‌زنی ایران در مذاکرات اقتصادی و افزایش تأثیرپذیری آن از سیاست‌های تجاری پکن شده است.

۶-۳. فرصت تعامل محدود با بازار آمریکا از طریق واسطه‌ها

داده‌های بانک جهانی نشان می‌دهد که صادرات ایران به ایالات متحده در سال ۲۰۲۲ تقریباً صفر درصد بوده است (Worldbank, 2022). این روند بیانگر آن است که محدودیت‌های تحریمی و اختلافات دیرینه سیاسی میان تهران و واشنگتن، مانع شکل‌گیری روابط اقتصادی مؤثر میان دو کشور و استفاده ایران از فرصت‌های ناشی از خلأ تجاری چین در بازار آمریکا شده است. تحریم‌ها مانع از حضور برخی کالاها مانند فرش، خشکبار، پسته، زعفران و محصولات صنایع سبک یا جایگزین بخشی از کالاهای چینی به بازار آمریکا شده است. در صورت عدم وجود تحریم‌ها ایران می‌توانست با ارتقای کیفیت

تولید، توسعه صادرات رقابتی و استانداردسازی محصولات، امکان حضور بلندمدت در زنجیره‌های تأمین منطقه‌ای و شرق آسیا کسب و اقتصاد خود را از شرایط رکود و تورم‌های افسارگسیخته نجات دهد.

۴-۶. فرصت‌های صادراتی ایران در پی کاهش واردات آمریکا و چین از یکدیگر

۴-۶-۱. فرصت‌های صادراتی ایران به چین

در سال ۲۰۱۷، چین دومین بازار بزرگ صادرات محصولات کشاورزی ایالات متحده بود و مجموع واردات آن به ۱۹٫۶ میلیارد دلار رسید. از این میزان، حدود ۱۲٫۳ میلیارد دلار (معادل ۶۳ درصد) مربوط به دانه سویا بود که به‌تنهایی ۵۷ درصد کل صادرات سویای آمریکا را تشکیل می‌داد (Heritage Foundation, 2018). در سال ۲۰۱۸، دولت چین در واکنش به تعرفه‌های آمریکا، نرخ تعرفه واردات بر محصولات کشاورزی آمریکایی را به‌طور قابل توجهی افزایش داد؛ ازجمله اعمال تعرفه ۲۵ درصدی بر دانه سویا (Kansas City Fed, 2021). این اقدام سبب شد چین برای جبران شکاف وارداتی، به سمت تأمین‌کنندگان جایگزین ازجمله برزیل، روسیه و برخی کشورهای منطقه روی آورد.

هرچند ایران در زمینه تولید دانه‌های روغنی از مزیت رقابتی بالایی برخوردار نیست، اما در صادرات محصولات کشاورزی ویژه همچون پسته، خرما، زعفران و برخی صیفی‌جات، ظرفیت بالفعل قابل توجهی دارد. طبق گزارش گمرک جمهوری اسلامی ایران، ارزش صادرات محصولات کشاورزی کشور در سال منتهی به مارس ۲۰۲۴ حدود ۵٫۲ میلیارد دلار بوده که نسبت به سال پیش از آن ۲۹ درصد رشد نشان می‌دهد (Tehrantimes, 2024). در حوزه انرژی نیز، چین در بازه ژانویه تا نوامبر ۲۰۲۴ حدود ۱۰٫۵ میلیارد دلار گاز مایع (LPG) از ایالات متحده وارد کرده است. اهمیت LPG در زنجیره انرژی چین به حدی است که برخی تحلیلگران هشدار داده‌اند در صورت اعمال محدودیت واردات از آمریکا، صنایع پتروشیمی چین ممکن است آسیب ببینند (argus, 2025) در همین زمینه، ایران یکی از تأمین‌کنندگان مهم LPG چین به شمار می‌رود؛ به‌گونه‌ای که در سال ۲۰۲۳، چین حدود ۷۸ درصد از کل صادرات گاز مایع ایران را خریداری کرده که معادل ۸٫۹ میلیون تن بوده است (کیان پترولیوم، ۱۴۰۴).

۴-۶-۲. فرصت‌های صادراتی ایران به آمریکا

در صورت کاهش یا رفع محدودیت‌های تحریمی، چشم‌اندازهایی برای حضور هدفمند ایران در بازار ایالات متحده قابل تصور است. محصولات هم‌چون فرش دستباف، زعفران، پسته، خرما، خشکبار و برخی کالاهای صنایع دستی می‌توانند با بهره‌گیری از برندسازی بخشی از جای خالی کالاهای چینی در بازار آمریکا را پر کنند. داده‌های TradeMap (2024)، World Bank (2024)، FAO (2024)، usitc (2024) نشان می‌دهد:

جدول ۲. فرصت‌های صادراتی ایران به آمریکا و چین در نتیجه جنگ تجاری (بر اساس میلیارد دلار)

کالا / حوزه	مبدأ واردات	واردات آمریکا از چین (۲۰۲۴)	پتانسیل جایگزینی ایران
سویا	چین از آمریکا	۱۲٫۶۴	ضعیف (در حال حاضر امکان تأمین مکمل خوراک دام داراست)
LPG و انرژی	چین از آمریکا	۱۱٫۲	قوی (صادرات LPG و متانول)
تجهیزات الکترونیکی	آمریکا از چین	۱۴۰	خیلی ضعیف (ایران در این زمینه ضعیف است مگر در قطعات خاص با تولید مشترک)
پوشاک و نساجی	آمریکا از چین	۳۷	نسبتاً ضعیف (در زمینه فرش دستباف و صنایع دستی هم‌اکنون ظرفیت صادرات دارد ولی در حوزه پوشاک باید تمرکز بیشتری برای تولیدات بازار هدف و صادرات انجام شود)
میوه خشک و خشکبار	آمریکا از چین	۱	خوب (پسته، کشمش، خرما و زعفران هم‌اکنون قدرت صادرات در این محصولات را داراست)
لوازم خانگی سبک	آمریکا از چین	۱۸٫۵	متوسط
مواد شیمیایی پایه	چین از آمریکا	۹	خوب (اوره، متانول، پلیمرها)
مواد معدنی فلزی	چین از آمریکا	۱	متوسط (سنگ آهن، کنسانتره مس)

۷. آثار فرهنگی و فناورانه جنگ تجاری آمریکا و چین بر ایران

اگرچه جنگ تجاری میان ایالات متحده و چین ماهیتی اقتصادی و ژئوپلیتیکی دارد، اما پیامدهای آن فراتر از حوزه اقتصاد بوده

و به عرصه‌های فرهنگی، علمی و فناورانه نیز گسترش یافته است. در این میان، ایران به‌عنوان کشوری در حال توسعه که سطح تعاملاتش با چین در سال‌های اخیر افزایش یافته، با مجموعه‌ای از فرصت‌ها و چالش‌ها در حوزه‌های فرهنگی، دانشگاهی، رسانه‌ای و فناوری مواجه شده است.

۷-۱. گسترش تعاملات دانشگاهی و علمی با چین

در پی محدود شدن فرصت‌های تحصیلی و علمی برای دانشجویان ایرانی در کشورهای غربی، چین به‌تدریج به یکی از مقاصد جایگزین برای تحصیل و همکاری‌های علمی تبدیل شده است. بر اساس آمارهای رسمی، شمار دانشجویان ایرانی در دانشگاه‌های چین طی سال‌های اخیر افزایش قابل‌توجهی یافته و در سال ۲۰۲۵ حدود ۴ هزار نفر از آنان در مؤسسات آموزش عالی چین مشغول تحصیل بوده‌اند (ایرنا، اردیبهشت ۱۴۰۴). این روند در کوتاه‌مدت می‌تواند به انتقال دانش، تبادل علمی و شکل‌گیری شبکه‌های آموزشی مؤثر بین دو کشور منجر شود؛ اما در بلندمدت، نگرانی‌هایی درباره کیفیت علمی، آزادی‌های دانشگاهی و فقدان زبان علمی مشترک در تعاملات آموزشی میان ایران و چین مطرح می‌شود.

۷-۲. گسترش مصرف فناوری و رسانه چینی در ایران

با محدود شدن دسترسی به محصولات و پلتفرم‌های غربی در نتیجه تحریم‌ها و فضای نظارتی داخلی، فناوری‌های چینی در حوزه تلفن همراه، تجهیزات دیجیتال، شبکه‌های مخابراتی و حتی نرم‌افزارهای کاربردی جایگاه مهمی در بازار ایران یافته‌اند. به‌طور نمونه برندهای تلفن همراه مانند شیائومی و هواوی، در میان مصرف‌کنندگان ایرانی پررنگ‌تر شده است. این نفوذ فناورانه اگرچه از منظر دسترسی به فناوری مزایایی دارد، اما نگرانی‌هایی درباره امنیت سایبری، کیفیت محصولات و وابستگی زیرساختی به چین ایجاد کرده است. به‌ویژه در زمینه مخابرات و هوش مصنوعی، اتکای بیش‌ازحد به شرکت‌های چینی ممکن است در بلندمدت استقلال دیجیتال ایران را تحت‌الشعاع قرار دهد.

۷-۳. تأثیرات فرهنگی ضمنی و چالش‌های هویتی

گسترش تعاملات اقتصادی و علمی، خواه‌ناخواه به افزایش مواجهه فرهنگی میان جوامع منجر می‌شود. در حالی که فرهنگ غربی طی دهه‌های اخیر بر فضای رسانه‌ای و آموزشی ایران سایه افکنده بود، اکنون با افزایش حضور چینی‌ها در پروژه‌های ایران، تغییراتی در فضای عمومی، زبان تجاری، آداب بین‌المللی تعامل و حتی ترجیح مصرف فرهنگی مشاهده می‌شود. این تغییرات، به‌ویژه برای نسل جوان، هم فرصت یادگیری فرهنگی جدید فراهم می‌کند و هم سؤال‌هایی درباره حفظ هویت و اصالت فرهنگی در فضای چندقطبی آینده ایجاد می‌کند.

۸. جمع‌بندی تأثیر جنگ تجاری آمریکا و چین بر ایران

یافته‌های پژوهش نشان می‌دهد که جنگ تجاری آمریکا و چین تأثیرات چندلایه‌ای بر جایگاه اقتصادی، سیاسی و فناورانه-فرهنگی ایران داشته است:

۸-۱. بعد سیاسی

ایران با بهره‌گیری از شکاف راهبردی میان آمریکا و چین، توانسته مناسبات راهبردی خود را با چین و سایر قدرت‌های آسیایی، به‌ویژه روسیه، تعمیق بخشد. اقداماتی مانند امضای سند همکاری جامع ۲۵ ساله با چین و عضویت دائم در سازمان همکاری شانگهای به تقویت جایگاه منطقه‌ای و بین‌المللی ایران کمک کرده است. با این حال تعمیق مناسبات، باعث افزایش وابستگی سیاسی و اقتصادی ایران به چین شده است و تمرکز بر یک قطب، نمی‌تواند به‌تنهایی منافع ملی ایران را به‌طور کامل تأمین کند.

۸-۲. بعد اقتصادی

هرچند صادرات ایران به چین در سال‌های اخیر افزایش یافته است ولی این روند عمدتاً ناشی از خام‌فروشی انرژی و ارائه تخفیف‌های اجباری نفتی به چین بوده است. ایران به‌دلیل تحریم‌ها و تنش‌های سیاسی با واشنگتن، نتوانسته همانند کشورهای

مانند هند، ویتنام و مکزیک از فرصت‌های ناشی از انتقال زنجیره‌های تأمین و بازار آمریکا بهره‌برداری کند. به بیان دیگر، ظرفیت ایران برای استفاده از این فرصت‌ها به‌منظور احیای اقتصاد در حال رکود و مهار تورم فزاینده محدود باقی مانده است.

۸-۳. بعد فناوریانه و فرهنگی

تعاملات علمی، دانشگاهی و دیجیتال بین ایران و چین گسترش یافته است؛ ازجمله افزایش اعزام دانشجویان ایرانی به دانشگاه‌های چینی و رشد استفاده از پلتفرم‌ها و فناوری‌های چینی در ایران. با این حال، نگرانی‌هایی همچنان وجود دارد، ازجمله وابستگی فناوریانه، تهدید امنیت سایبری و تضعیف استقلال راهبردی ایران. درمجموع، یافته‌ها نشان می‌دهد که سیاست خارجی و اقتصادی ایران باید بر حفظ استقلال راهبردی، تنوع‌بخشی به شرکا و تقویت توان فناوریانه داخلی متمرکز باشد تا بتواند منافع ملی را تأمین کرده و توازن دیپلماتیک خود را میان شرق و غرب حفظ کند.

۹. راهبردها و توصیه‌های سیاستی برای ایران

در شرایطی که جنگ تجاری آمریکا و چین به تغییرات ساختاری در نظم اقتصاد جهانی منجر شده، ایران به‌عنوان کشوری تحت فشار تحریمی و در حال بازتعریف جایگاه خود در نظام بین‌الملل، نیازمند رویکردی چندلایه، عمل‌گرا و آینده‌نگر است. بر این اساس، راهبردهای زیر به‌عنوان چارچوب سیاستی پیشنهادی مطرح می‌شود:

۹-۱. حفظ توازن در سیاست خارجی و پرهیز از وابستگی راهبردی

در این راستا باید مواردی را مدنظر داشت: ۱- توسعه روابط با چین باید در قالب چندجانبه‌گرایی فعال و نه جایگزینی مطلق غرب صورت گیرد ۲- تقویت روابط با سایر قدرت‌های شرقی مانند هند، روسیه، آسیای مرکزی و حتی تعامل گزینشی با اروپا و آمریکا در حوزه‌های خاص ضروری است ۳- ایران باید ظرفیت موازنه‌سازی در سیاست خارجی خود را حفظ کند، نه آنکه به بلوکی خاص وابسته شود.

۹-۲. تقویت توان صادراتی و تنوع‌بخشی به بازارها

در این راستا باید مواردی را مدنظر داشت: ۱- توسعه دیپلماسی اقتصادی با تمرکز بر بازارهای چین، جنوب شرق آسیا، آفریقا و آمریکای لاتین ۲- حمایت هدفمند از صنایع دارای مزیت صادراتی (پتروشیمی، معدن، کشاورزی خاص، صنایع دانش‌بنیان) برای جایگزینی بخشی از واردات چین از آمریکا ۳- فعال‌سازی مسیرهای صادرات به بازار آمریکا و کشورهای غربی با فعال‌سازی دیپلماسی هوشمند و خارج کردن کشور از زیر بار تحریم‌ها و برگرداندن تعادل به اقتصاد کشور با حفظ توازن روابط دیپلماتیک با بلوک شرق و غرب

۹-۳. مدیریت هوشمند وابستگی فناوریانه

در این راستا باید مواردی را مدنظر داشت: ۱- طراحی راهبرد «خودتکایی نسبی» با هدف حفظ حداقلی از استقلال در فناوری‌های حساس (مخابرات، انرژی، امنیت سایبری)؛ ۲- تعامل گزینشی با شرکت‌های چینی در قالب انتقال فناوری، تولید مشترک و مشروط‌سازی همکاری‌ها همچنین تنوع‌بخشی به این حوزه با همکاری با شرکت‌های غربی فعال در این حوزه و ۳- حمایت از نخبگان فناور برای الگو گرفتن از دستاوردهای شرکت‌های پیشرفته جهان و توسعه جایگزین‌های داخلی.

۹-۴. حفظ تنوع فرهنگی و هویت دیجیتال

در این راستا باید مواردی را مدنظر داشت: ۱- سیاست‌گذاری آگاهانه در مواجهه با رسانه‌ها و فناوری‌های چینی، به‌ویژه در حوزه آموزش، سرگرمی و فضای مجازی؛ ۲- ایجاد استانداردهای بومی در امنیت سایبری و حریم خصوصی و ۳- ترویج تعامل فرهنگی دوسویه، نه صرفاً پذیرش منفعلانه جریان فرهنگی شرق.

۹-۵. آینده‌نگری و پایش منظم نظم اقتصادی جهانی

در این راستا باید مواردی را مدنظر داشت: ۱. ایجاد مرکز رصد جنگ تجاری و تحولات بین‌المللی در یکی از نهادهای راهبردی

کشور؛ ۲. بهره‌گیری از سناریونویسی و تحلیل آینده برای آمادگی در برابر پیامدهای احتمالی تشدید رقابت قدرت‌ها و ۳. تربیت دیپلمات‌های اقتصادی و متخصصان ژئواکونومی برای بهره‌گیری مؤثر از فرصت‌های در حال ظهور.

نتیجه‌گیری

جنگ تجاری میان ایالات متحده و چین از یک منازعه تعرفه‌ای صرف فراتر رفته و به یکی از برجسته‌ترین نمودهای رقابت ژئواکونومیک در نظام بین‌الملل تبدیل شده است. یافته‌های این پژوهش نشان می‌دهد که این جنگ، ساختار تجارت جهانی را به صورت بنیادین دگرگون کرده و فرصت‌ها و تهدیدهای هم‌زمانی را برای کشورهای ثالث، از جمله ایران، به وجود آورده است. در بُعد سیاسی، ایران با بهره‌گیری از خلأ راهبردی ناشی از شکاف واشنگتن-پکن، تلاش کرده است تا از طریق تعمیق روابط با چین در قالب اسناد همکاری بلندمدت و عضویت در ترتیبات چندجانبه‌ای مانند سازمان همکاری شانگهای، جایگاه خود را در معادلات آسیایی و جهانی تقویت کند. با این حال، گرچه این رویکرد می‌تواند به افزایش وزن ژئواستراتژیک ایران بینجامد، اما وابستگی بیش‌ازحد به شرق ممکن است در بلندمدت بر استقلال راهبردی کشور تأثیر منفی بگذارد.

در بُعد اقتصادی، جنگ تجاری موجب رشد نسبی صادرات غیرنفتی ایران به چین، افزایش واردات از این کشور و شکل‌گیری فرصت‌هایی برای جایگزینی در بازار چین شده است. با این حال، افزایش صادرات ایران عمدتاً بر پایه خام‌فروشی انرژی و ارائه تخفیف‌های نفتی شکل گرفته است. از سوی دیگر، تحریم‌های مالی و سیاسی سبب شده ایران نتواند همچون کشورهای نظیر هند، ویتنام و مکزیک از فرصت‌های ناشی از جابه‌جایی زنجیره‌های تأمین جهانی بهره‌برداری کند. در مجموع، بر پایه‌ی رویکردهای رئالیسم ژئواکونومیک، وابستگی متقابل نامتقارن و مرکانتیلیسم نوین، می‌توان نتیجه گرفت که منازعات اقتصادی میان قدرت‌های بزرگ نه تنها عرصه‌ای برای رقابت اقتصادی، بلکه بازتابی از بازآرایی توازن قدرت در نظام بین‌الملل هستند. در چنین شرایطی، کشورهایی چون ایران باید از موضع واکنشی فاصله گرفته و با اتخاذ راهبردهایی نظیر، بازی میان دو قطب، تنوع‌بخشی به شرکای تجاری، تقویت مزیت‌های صادراتی، مدیریت وابستگی فناورانه و بهره‌گیری از سازوکارهای چندجانبه، جایگاه خود را در نظم جهانی نوظهور تثبیت کنند.

منابع

- ایرنا (۱۶ اردیبهشت ۱۴۰۴). تحویل بیش از چهار هزار دانشجوی ایرانی در دانشگاه‌های چین، قابل دسترس در: <https://www.irna.ir/news/85812198/>
- قربانی، مژگان (۱۳۹۹). جنگ تجاری آمریکا و چین: علل و پیامدهای آن. *مطالعات راهبردی و سیاست‌گذاری عمومی*، ۱۰ (۳۵)، ۱۳۴-۱۵۴.
- قربانی شیخ‌نشین، ارسلان؛ حدادزند، شیرین (۱۴۰۲). جنگ تجاری چین و ایالات متحده و پیامد آن بر کشورهای جنوب شرق آسیا، *مطالعه موردی ویتنام و تایوان، مجله رهیافت‌های سیاسی و بین‌المللی*، ۱۴ (۷۳)، ۲۰۱-۲۲۸. doi: 10.48308/piaj.2023. 229624.1316
- کیان پترولیوم (۱۴۰۴). صادرات گاز مایع، قابل دسترس در: <https://www.kianpetroleum.com/export-of-liquefied-gas/>
- گلستانی، جواد (۱۴۰۱). جنگ تجاری ایالات متحده و چین و تأثیر آن بر اقتصاد آمریکا. پایان‌نامه کارشناسی ارشد، دانشگاه علامه طباطبائی.
- مرکز پژوهش‌های مجلس شورای اسلامی (۱۴۰۰). بررسی سند همکاری ۲۵ ساله ایران و چین، قابل دسترس در: <https://rc.majlis.ir/fa/news/show/1647901>

References

- Amiti, M., Redding, S. J., & Weinstein, D. E. (2019). *The impact of the 2018 tariffs on prices and welfare* (NBER Working Paper No. 25672). National Bureau of Economic Research. Associated Press. (2025, April 3). *Trump announces sweeping new tariffs to promote US manufacturing, risking inflation and trade wars*. <https://www.ap.org/news-highlights/spotlights/2025/trump-announces-sweeping-new-tariffs-to-promote-us-manufacturing-risking-inflation-and-trade-wars/>

- Argus. (2025). *Asian LPG market braces for Trump tariff war*. <https://www.argusmedia.com/en/news-and-insights/latest-market-news/2649522-asian-lpg-market-braces-for-trump-tariff-war>
- Blackwill, R. D., & Harris, J. M. (2016). *War by other means: Geoeconomics and statecraft*. Harvard University Press.
- BNE IntelliNews. (2023, July 5). *Iran officially joins Shanghai Cooperation Organization as full member*.
- Choi, J., & Huang, H. (2025, September 9). *China retaliatory tariffs: A complete guide*. <https://www.chinalegalexperts.com/news/china-retaliatory-tariffs>
- Choi, B.-Y., & Nguyen, T. L. (2023). Trade diversion effects of the US–China trade war on Vietnam. *Pacific Economic Review*, 28(4), 570–588.
- Chen, S. (2023). *The spillover impact of the US–China trade war on India's economy*. EMFRM.
- Center for Strategic and International Studies. (2025). *Press briefing: Assessing the impact of "Liberation Day" tariffs*. <https://www.csis.org/analysis/press-briefing-assessing-impact-liberation-day-tariffs>
- Barbaros. (2025). *The winner of the US–China tariff war? The Global South*. <https://barbarosozturk.com/blog/the-winner-of-the-us-china-tariff-war-the-global-south/>
- Freedom House. (2024). *Digital authoritarianism and Chinese technology in the Global South*.
- Fajgelbaum, P. D., Goldberg, P. K., Kennedy, P. J., Khandelwal, A. K., & Taglioni, D. (2023). *The US–China trade war and global reallocations*. National Bureau of Economic Research.
- Fulton, J. (2021, December). *China between Iran and the Gulf monarchies*. Wiley Online Library.
- Ghorbani, M. (2019). US–China trade war: Its causes and consequences. *Strategic Studies and Public Policy*, 10(35), 134–154. (In Persian)
- Ghorbani Sheikhneshin, A., & Hadadzand, S. (2024). China–United States trade war and its consequences on Southeast Asian countries: Case study of Vietnam and Taiwan. *Journal of Political and International Approaches*, 14(73), 201–228. doi: 10.48308/piaj.2023.229624.1316 (In Persian)
- Gilpin, R. (2001). *Global political economy: Understanding the international economic order*. Princeton University Press.
- Golestani, J. (2023). *The United States–China trade war and its impact on the American economy* (Master's thesis, Allameh Tabataba'i University). (In Persian)
- Heritage Foundation. (2018). *Agriculture trade with China: What's a stake for American farmers, rancher and families*. <https://www.heritage.org/agriculture/report/agricultural-trade-china-whats-stake-american-farmers-ranchers-and-families>
- HOOVER HISTORY LAB. (2023, April). *U.S. sensitive technology export controls toward China: Lessons from the Soviet Union*. https://www.hoover.org/sites/default/files/research/docs/US%20sensitive%20technology%20export%20controls%20toward%20China%20lessons%20learned%20from%20the%20Soviet%20Union_update.pdf
- IRNA. (2025, May 6). *More than four thousand Iranian students studying in Chinese universities*. <https://www.irna.ir/news/85812198/> (In Persian).
- Jiang, M. (2024). *Populism in Trump's China trade policy: An analysis focused on the "America First" narrative*. Department of Diplomacy, China Foreign Affairs University, Beijing, China, 11.
- KansasCityFed. (2021). *Reshuffling soybean markets*. <https://www.kansascityfed.org/documents/6891/reshuffling-soybean-markets-v105n1cowley.pdf>
- Kapustina, J., Lipková, L., Silin, A., & Drevalov, A. (2019). *US-China trade war: Causes and outcomes*. Ural State University of Economics, Marketing and International Management Department, 8 Marta St., Ekaterinburg, Russian Federation.
- Kian Petroleum (2025). *Export of liquefied gas*. <https://www.kianpetroleum.com/export-of-liquefied-gas/> (In Persian).
- Morrison, W. M. (2018). *China-U.S. trade issues*. Congressional Research Service.

- PIIE. (2025). *The global economic effects of Trump's 2025 tariffs*.
- PIIE. (2025). *Trump's trade policy redux: Phase two*.
- PIIE. (2025). *Trump's new tariff strategy: Implications for global trade*. Peterson Institute for International Economics.
- PIIE. (2025). *Trump's tariffs on Canada, Mexico, and China would cost the typical US household over \$1,200 a year*. <https://www.piie.com/research/piie-charts/2025/trumps-tariffs-canada-mexico-and-china-would-cost-typical-us-household>
- Research Center of the Islamic Consultative Assembly. (2021). *Review of the 25-year cooperation document between Iran and China*. <https://rc.majlis.ir/fa/news/show/1647901> (In Persian).
- SupplyChainBrain. (2025). *How tariffs are reshaping global supply chains in 2025*. <https://www.supplychainbrain.com/blogs/1-think-tank/post/41852-how-tariffs-are-reshaping-global-supply-chains-in-2025>
- THE WHITE HOUSE. (2024). *FACT SHEET: President Biden Takes Action to Protect American Workers and Businesses from China's Unfair Trade Practices*. <https://bidenwhitehouse.archives.gov/briefing-room/statements-releases/2024/05/14/fact-sheet-president-biden-takes-action-to-protect-american-workers-and-businesses-from-chinas-unfair-trade-practices/>
- Tehrantimes. (2024). *Annual agricultural export surge 29% to \$5.2b*. <https://www.tehrantimes.com/news/512058/Annual-argicultural-exports-surge-29-to-5-2b>
- Utar, H., Zurita, A. C., & Torres Ruiz, L. B. (2023). *The US-China trade war and the relocation of global value chains to Mexico* (CESifo Working Paper No. 10638).
- U.S. International Trade Commission. (2019). *Executive briefing on soybean trade*. https://usitc.gov/publications/332/executive_briefings/chinasoyebot.pdf
- U.S. International Trade Commission. (2020). *Trade shifts 2019: Electronics*. https://www.usitc.gov/research_and_analysis/trade_shifts_2019/electronic.htm
- USITC. (2024). *Electronic products*. https://www.usitc.gov/research_and_analysis/tradeshifts/2024/electronic
- USTR. (2020, April 7). *UNITED STATES-TARIFF MEASURES ON CERTAIN GOODS FROM CHINA*. https://ustr.gov/sites/default/files/enforcement/DS/US.Exec.Summ.fin.%28public%29_1.pdf
- USTR. (2020, February). *Trade policy agenda and 2019 annual report*. https://ustr.gov/sites/default/files/2020_Trade_Policy_Agenda_and_2019_Annual_Report.pdf
- USCensusBureau. (2020). *Top trading partners 2020*. <https://www.census.gov/foreign-trade/statistics/highlights/top/top1912yr.html>
- USCensusBureau. (2020). *CES Working Paper 24-43*. <https://www2.census.gov/library/working-papers/2024/adrm/ces/CES-WP-24-43.pdf>
- USCensusBureau. (2020). *Annual trade highlights*. <https://www.census.gov/foreign-trade/statistics/highlights/annual.html>
- World Bank. (2017). *Trade summary for China (2017)*. <https://wits.worldbank.org/CountryProfile/en/Country/CHN/Year/2017/Summarytext>
- World Bank. (2019). *Trade summary for CHN 2019*. <https://wits.worldbank.org/CountryProfile/en/Country/CHN/Year/2019/Summarytext>
- World Bank. (2022). *Inflation, consumer prices (annual %) – United States*. <https://data.worldbank.org/indicator/FP.CPI.TOTL.ZG?locations=US>
- World Bank. (n.d.). *GDP growth (annual %) – China*. <https://data.worldbank.org/indicator/NY.GDP.MKTP.KD.ZG?locations=CN>
- World Bank. (2022). *China product imports from Iran, Islamic Rep*. <https://wits.worldbank.org/CountryProfile/en/Country/CHN/StartYear/2018/EndYear/2025/TradeFlow/Import/Indicator/MPRT-TRD-VL/Partner/IRN/Product/Total>
- World Bank. (2022). *Iran, Islamic Rep. product imports by country and region*.
- World Bank. (2018–2022). *Iran, Islamic Rep. product imports by country and region*.

<https://wits.worldbank.org/CountryProfile/en/Country/IRN/StartYear/2018/EndYear/2022/TradeFlow/Import/Indicator/MPRT-TRD-VL/Partner/ALL/Product/Total>

World Bank. (2022). *Iran, Islamic Rep. product exports by country and region*.

World Bank. (2018–2022). *Iran, Islamic Rep. product exports by country and region*.

<https://wits.worldbank.org/CountryProfile/en/Country/IRN/StartYear/2018/EndYear/2022/TradeFlow/Export/Indicator/XPRT-TRD-VL/Partner/ALL/Product/Total>